

Gouverneurshuis Heusden

Verkiezingsprogramma

2022 - 2026

D66 Heusden

Inhoudsopgave

Inleiding	2
Voor elke Nederlander onderwijs op maat	2
De gezondste generatie ooit	3
Een eigen thuis voor iedereen	5
Betaalbare, groene energie van eigen bodem	7
Fietsen en openbaar vervoer	8
Leefbaarheid en Veiligheid	9
Ruimte voor ondernemen en innoveren	11
Zorg, het Sociaal Domein	12
Cultuur	13
Lokale democratie en goed bestuur	14
Inclusie en diversiteit	16
Financieel beleid	17

Het kan wél

Inleiding

- D66 staat voor een toekomst waarin iedereen mee kan doen.
- Een toekomst waarin we de gezondheid van mens, dier en aarde beschermen voor nu en voor volgende generaties.
- Een toekomst waarin iedereen de mogelijkheid krijgt op een vrij en gelukkig leven; en het beste uit zichzelf kan halen – waar je wieg ook staat, wie je ook bent.
- Wij geloven in een land waarin we samen oplossingen vinden voor de grote problemen van deze tijd, in vrijheid en in veiligheid.
- We willen een welvarende, groene en rechtvaardige samenleving.
- Hoe snel de wereld ook verandert, hoe groot de uitdagingen ook zijn, wij blijven mogelijkheden vinden om de toekomst voor iedereen beter te maken.
- We zijn daarbij hoopvol, moedig en ambitieus.

Voor D66 begint dit bij mensen. Wij geloven in de creativiteit, de verbeeldingskracht en vindingrijkheid van mensen. D66 staat voor een politiek die hier ruim baan aan geeft. Dat betekent dat ieders stem ertoe doet. Dat macht altijd integer wordt uitgeoefend en kritisch kan worden bevraagd. We willen dat de overheid er is als je haar nodig hebt. Een overheid die luistert, eerlijk is over de keuzes die ze maakt en de menselijke maat terugbrengt.

Voor elke Nederlander onderwijs op maat

Je afkomst en inkomen van je ouders bepaalt nog te vaak je kansen in het onderwijs. Volgens D66 verdient ieder kind goed onderwijs, ongeacht waar je wieg heeft gestaan. Dat begint bij een goede leraar voor de klas, een fijn en goed schoolgebouw en een gezonde omgeving. In het onderwijs krijg je de kans om te groeien en je talent te ontdekken. Daartoe geven we leerlingen zoveel mogelijk ruimte.

In het mbo krijgen studenten de kans om te ontdekken waar ze goed in zijn. Zij zullen gaan bouwen aan de toekomst van Nederland. Of dit nu in de zorg, de ICT, de kinderopvang of de energietransitie is, een sterk mbo is een goede investering in onze lokale economie. We versterken de samenwerking met het mbo om stages en banen te creëren die kansen bieden voor de toekomst van onze jongeren.

Speerpunten/Handvatten:

1. Gelijke kansen met de rijke schooldag.

Alle basisscholen sluiten aan op het programma Rijke Schooldag. Hierdoor komen kinderen op school en tijdens de buitenschoolse opvang in aanraking met sport, cultuur, muziek, gezonde schoollunches, natuur en huiswerkbegeleiding. Deze schooldag duurt langer en is goed voor de ontwikkeling van kinderen en ontzorgt ouders.

2. De gezonde en veilig bereikbare school.

We investeren in de verduurzaming van schoolgebouwen, waarbij we zorgen voor voldoende groen, frisse lucht en ruimte voor beweging. Scholen zijn zoveel mogelijk en goed met de fiets en lopend te bereiken via veilige fietsroutes en er zijn voldoende plekken om de fiets te stallen. Waar nodig maken we zebrapaden zodat met name de basisschool leerlingen veilig naar school kunnen.

3. Lezen en schrijven op één.

Lezen is leuk en belangrijk voor ontspanning, ontwikkeling en werk. In de strijd tegen de dalende leesvaardigheid willen we boeken voor iedereen bereikbaar maken. In iedere wijk/ieder dorp is er de mogelijkheid om boeken te lenen of te ruilen.

4. Een goede leraar voor de klas.

Een gemeente die kampt met grote tekorten in het onderwijs (of andere kritieke sectoren), moet voorrang kunnen verlenen aan docenten die op zoek zijn naar een huis.

Zo wordt het docentschap aantrekkelijker en kun je beter inzetten op het leraren-tekort in de gemeente.

5. Een conciërge op elke school.

D66 wil dat conciërges voor scholen behouden blijven en/of terugkeren. Een conciërge is de oren en ogen van de school, verricht klein onderhoud en weet wat er op school speelt. De conciërge draagt bij aan een veilige school. Bovendien ondersteunt een conciërge docenten en neemt taken uit handen, waardoor docenten zich beter op de leerlingen kunnen richten.

6. Versterk de samenwerking met het mbo.

Het MBO is essentieel voor de economie van de toekomst. Om die reden wil D66 dat gemeenten samen met het bedrijfsleven en het mbo, werkt om (toekomstige) tekorten in kaart te brengen. Kies je een opleiding die hierop aansluit, zoals binnen de zorg of techniek, dan helpt de gemeente je bij het vinden van een stageplaats. De gemeente geeft hierin het goede voorbeeld door eigen stages ook open te stellen voor mbo-studenten.

7. Iedereen doet mee.

Alle kinderen hebben het recht om mee te kunnen doen op school. We streven naar nul thuiszitters en we stimuleren inclusief onderwijs. Ook het tegengaan van voortijdig schoolverlaten valt hieronder. D66 wil dat alle jongeren met een startkwalificatie de school verlaten. De handhaving van de leerplicht moet niet pas starten als de problemen al heel groot zijn, maar juist als problemen nog voorkomen kunnen worden.

8. Gratis bibliotheekpas tot 30 jaar.

Iedere inwoner van Heusden tot 30 jaar oud komt in aanmerking voor een gratis bibliotheekpas. Zo willen we het lezen onder jongeren stimuleren.

De gezondste generatie ooit

Iedereen wil leven in een gezonde en schone omgeving, maar dat is niet voor iedereen de realiteit. Mensen in een grote stad leven gemiddeld vier jaar korter dan mensen buiten de stad. Ook tussen wijken zijn de verschillen nu soms levensgroot. Daar moet verandering in komen. Onze gezondheid wordt voor een groot deel bepaald door factoren buiten de gezondheidszorg. Gemeentelijk beleid over bijvoorbeeld een gezonde leefomgeving heeft grote invloed op onze gezondheid. D66 zet zich daarom in voor veel groen, ruimte om te bewegen en schone lucht. Want iedereen voelt zich beter in een gezonde omgeving.

Als je zorg nodig hebt, moet dit dichtbij en toegankelijk beschikbaar zijn. Je huisarts heb je het liefst in je eigen buurt. D66 zet daarom vooral in op preventie en sterke lokale netwerken.

Hoe bereiken we de gezondste generatie ooit:

1. Groen voor iedereen.

Alle inwoners hebben evenveel recht op een gezonde leefomgeving en gezonde lucht. Daarom willen we overal voldoende groen en gaan we verstening tegen. Dat doen we met de 3-30-300 regel: vanuit ieder huis zie je minimaal drie bomen, 30% van de wijk of het dorp valt in de schaduw van een boom en vanuit ieder huis is binnen 300 meter een park te vinden of kun je een dorpsommetje starten.

2. Voldoende ruimte om te bewegen.

De openbare ruimte moet worden ingericht op een manier die bewegen stimuleert. D66 wil daarom dat de gemeente inzet op het stimuleren hiervan door betere hardlooproutes, voldoende watertappunten, outdoor gyms, basketbalvelden, etc.

3. Gezondheid is meer dan zorg.

Gezondheid en welzijn moeten een medebepalend element zijn bij besluiten over bijvoorbeeld verkeer, ruimtelijke ordening en woonomgeving. De gemeente toetst bij ieder voorgenomen besluit de mogelijke impact op de gezondheid van burgers. Zo nodig, wint de gemeente deskundig advies in, dat openbaar gemaakt wordt alvorens het besluit genomen wordt.

4. Een leven lang gezond en fit.

We willen dat alle inwoners van Heusden een leven lang kunnen profiteren van een gezonde leefstijl. Dit doen wij in navolging van Arnhem in samenwerking met partners zoals zorgverleners, zorg verzekeraars, onderwijsinstellingen en sportverenigingen. Wij streven hierin het volgende na:

- een leven lang rookvrij;
- Een leven lang op gezond gewicht;
- Een leven lang verantwoord alcoholgebruik.
- Een leven lang mentaal en sociaal gezond.

5. Zorgzame buurten.

D66 wil dat wijken en kernen worden ingericht als zorgzame buurten. Zorgzame buurten hebben voldoende groen en mogelijkheden om te bewegen, spelen elkaar te ontmoeten. In een zorgzame buurt kunnen mensen, ongeacht leeftijd of zorgbehoefte, comfortabel in hun huis of vertrouwde buurt blijven wonen en hebben mensen eigenaarschap en zeggenschap over hun eigen zorg en welzijn. Nieuwe wijken worden gebouwd voor een bewoning met een gemengde samenstelling (ouderen, gezinnen, starters, grotere en kleinere huishoudens) en gemengde prijscategorieën, waarbij verschillende soorten bewoners elkaar aanvullen en versterken.

6. Zorg in de buurt.

We zorgen voor laagdrempelige voorzieningen in de buurt waar inwoners binnen kunnen lopen voor coaching, informatie en een luisterend oor. Buurteams staan klaar voor ondersteuning en hulp bij zorg- en welzijnsvragen.

7. Hulp in de huishouding.

Per 2026 is de hulp in de huishouding voor 1 jaar gecontracteerd, met 2 maal een optie voor 1 jaar verlenging. D66 vindt deze termijn te kort. Een half jaar voor contract einde moet een aanbesteding voor een nieuwe termijn worden gestart of gekozen moet worden voor verlenging. Zo krijgen zorgverleners niet de mogelijkheid om de kwaliteit van hun dienstverlening te optimaliseren. D66 pleit ervoor om een nieuwe aanbesteding voor een langere contractduur te doen, minimaal 3 jaar, en daarnaast opties tot verlenging met enkele jaren. Bijkomend voordeel is dat een vaste zorgverlener langer bij dezelfde client zorg kan verlenen.

8. Iedereen een vaste huisarts.

D66 vindt het belangrijk dat je terecht kan bij je eigen huisarts en het liefste om de hoek. Het liefst samen met andere gezondheidsdisciplines zoals fysiotherapie en wijkverpleging, zodat samenwerken wordt vergemakkelijkt.

9. Jongeren ondersteunen.

Onderwijs, sportverenigingen, buurtinitiatieven zijn essentieel voor het vroegtijdig signaleren van problemen bij jongeren. Hierdoor kan de jeugdzorg worden ontlast en krijgen jongeren snel laagdrempelige steun in hun eigen buurt.

10. Jeugdhulp.

Stel als gemeente een regisseur (bijvoorbeeld het Sociaal Wijkteam) in de jeugdhulp aan om het overzicht, de inzet en de onderlinge samenwerking te bewaken en als vast aanspreekpunt te functioneren voor het kind en de ouders. Deze rol wordt vervuld door een professional die reeds bij de zorgverlening is betrokken. Er zijn bij gezinnen met problemen namelijk al te veel verschillende hulpverleners betrokken die niet altijd optimaal samenwerken.

11. Ieder kind een kansrijke start.

Alle kwetsbare gezinnen kunnen meedoen aan het programma Kansrijke Start, waarbij jonge ouders tijdens de eerste 1000 dagen van een kind ondersteund worden.

12. Een gezonde omgeving.

Op plekken waar veel kinderen en jongeren komen, zoals bij (sport)evenementen en openbare plekken, is geen ongezonde (kinder)marketing toegestaan. Op die plaatsen staan we daarom geen nieuwe fastfoodketens toe.

13. Een gezonde leefomgeving.

D66 wil geen landbouw die veel gebruik maakt van gif bij de teelt van gewassen. Daarom wil D66 bijvoorbeeld bollenteelt weren uit de gemeente. Kringlooplandbouw past wel goed in Heusden.

14. Een schone omgeving.

Iedereen heeft recht om te leven in een schone stad. Daarom pakt D66 zwerfvuil aan door meer ondergrondse containers te plaatsen en het afleveren van grofvuil bij de gemeente eenvoudiger te maken. We voorzien prullenbakken van inzamelringen voor blikjes en flesjes en maken afval scheiden voor iedereen mogelijk.

15. Watertappunten en openbare toiletten.

D66 wil dat iedereen mee kan doen in de openbare ruimte. Daarom zijn wij voor uitbreiding van openbare toiletten en de plaatsing van voldoende drinkwater tappunten.

Een eigen thuis voor iedereen

Er zijn simpelweg te weinig betaalbare woningen. De woningcrisis raakt alle soorten huishoudens: starters, gezinnen en ouderen. Gemeenten hebben de verantwoordelijkheid om de beperkte ruimte slim te benutten en ervoor te zorgen dat iedereen een betaalbare, gezonde en duurzame woning kan vinden.

D66 wil de woningcrisis aanpakken door snel te bouwen waar het kan, reguleren te beperken tot waar het nodig is en woningen te verduurzamen voor de toekomst. Wij bouwen betaalbare en duurzame woningen voor iedereen. Zo scheppen we voor iedereen een passende woonruimte, of je nu starter, doorstromer of senior bent. We zorgen ervoor dat Heusden leefbaar en toekomstbestendig blijft door slimme keuzes te maken en innovatief te bouwen.

Hoe pakken we de woningcrisis aan:

1. Betaalbaar wonen – starterswoning

D66 streeft naar een woningaanbod bestaande uit minstens dertig procent sociale huurwoningen. Wij besteden specifiek aandacht aan woningen die betaalbaar en geschikt zijn voor starters, gezinnen, een- en tweepersoonshuishoudens en senioren. Dit zorgt voor een evenwichtige verdeling, zodat alle inkomensgroepen toegang hebben tot betaalbare en kwalitatief goede huisvesting. Bij nieuwbouw wordt gestreefd naar tenminste 30% sociale huur en 40% betaalbare koop.

2. Een eerlijke woningmarkt

D66 wil maatregelen tegen leegstand en speculatie, zodat woningen beschikbaar blijven voor mensen die ze écht nodig hebben. Dit bereiken we met deze maatregelen:

- **Woonplicht:** Wanneer je een woning koopt, ben je verplicht er zelf in te gaan wonen. Dit voorkomt dat beleggers huizen opkopen en duur doorverkopen of verhuren.
- **Opkoopbescherming:** Hiermee voorkomen we dat woningen direct worden opgekocht door beleggers om ze vervolgens tegen hoge prijzen te verhuren en onbereikbaar zijn voor starters en andere woningzoekenden.

- Leegstandverordening: Schaarre woonruimte gaat verloren omdat woningen onnodig lang leegstaan. We willen dat deze leegstaande woningen verplicht worden bewoond of verhuurd.

3. Stimuleren van doorstroming

Wij stimuleren ouderen om naar kleinere, passende (senioren)woningen te verhuizen. Bij doorstroming binnen de sociale sector, dragen we indien nodig bij aan de huur van de nieuwe woning, zodat die niet duurder hoeft te zijn dan de oude grotere woning. Zo komen grotere gezinswoningen beschikbaar voor jonge gezinnen. Dit bereiken we met subsidies, begeleiding en het bouwen van geschikte seniorenwoningen, met name in de buurten waar de ouderen nu wonen zodat bestaande netwerken in stand kunnen blijven.

4. Optoppen en aanplakken van bestaande gebouwen

D66 ziet hoogbouw als een mogelijkheid om veel woningen in een klein gebied te realiseren. Soms kan op een bestaande bebouwing een extra verdieping worden gebouwd. Dit bespaart ruimte en infrastructuur zoals riolering en wegen zijn al aanwezig. Dit 'optoppen' van woningen combineren we met verduurzaming, zoals isolatie en energiebesparende maatregelen. Wij zorgen voor stedenbouwkundige inpassing en betrekken de bewoners actief om draagvlak te creëren.

5. Woningdelen en flexwoning

We staan woningdelen en het plaatsen van een flexwoning op eigen eigen terrein onder voorwaarden toe. Het mag niet ten koste gaan van de leefbaarheid van de omgeving: meer mensen in een gebied kan bijv. betekenen meer geluid, meer auto's en parkeerbehoefte.

6. Verduurzaming van woningen

D66 maakt verduurzaming financieel aantrekkelijk en haalbaar door het aanbieden van subsidies en financieringskosten voor isolatie, zonnepanelen, warmtepompen en andere energiebesparende maatregelen. Verplichte verduurzaming van sociale huurwoningen via woningcorporaties is een noodzaak. Zo maken we woningen energiezuiniger en verlagen we de energiekosten voor bewoners.

7. Buitenstedelijk bouwen alleen als het niet anders kan.

Hoewel D66 voorstander is van zoveel mogelijk binnenstedelijk bouwen, ontkomen we er niet aan, vanwege de bevolkingsgroei, om ook buitenstedelijk te bouwen. Voor D66 geldt dat daar wel strikte voorwaarden voor gelden:

- Geen verstedelijking in natuurgebieden;
- Alleen toekomstbestendige bouw (klimaatadaptief, energieneutraal, circulair, en natuurinclusief);
- Goede bereikbaarheid via openbaar vervoer en via bestaande hoofdwegenstructuur;
- Een goed voorzieningenniveau in de nieuwe wijken vanaf dag 1 (onderwijs, gezondheidszorg, cultuur, groen/parken).

Betaalbare, groene energie van eigen bodem

D66 staat voor een klimaatbeleid dat werkt voor een duurzame toekomst én uw portemonnee. We gaan energie besparen, energie duurzaam opwekken en planten meer groen in de buurt. Door zonne-energie op daken en lokale windenergie maken we duurzame energie betaalbaar voor iedereen.

Speerpunten/Handvatten:

1. We stimuleren groene energie van eigen bodem – wind, water, bodemwarmte

We maken energiebesparing en verduurzaming voor iedereen mogelijk. Voor mensen met een eigen woning of huurders in de particuliere sector is de drempel naar verduurzamen soms hoog. Daarom stimuleert D66 organisaties die helpen met kleine energiebesparende maatregelen zoals het aanbrengen van tochtstrippen, het vervangen van oude verlichting door Ledlampen of het aanbrengen van radiatorfolie. Om grotere investeringen zoals dakisolatie of een warmtepomp mogelijk te maken subsidiëren we deze of verstrekken we leningen. Ook helpen we lokale energiecoöperaties waarbij inwoners eigenaar zijn van hun eigen energievoorziening.

2. Overbelast energienetwerk

Lang moeten wachten op een aansluiting voor zonnepanelen of om over te kunnen stappen op een (hybride) warmtepomp of een elektrische auto, omdat het energienetwerk overbelast is komt steeds vaker voor. Daarom stimuleert D66 oplossingen zoals buurtbatterijen, het spreiden van de energievraag en gezamenlijke energiecontracten voor bedrijven. Zo maken we optimaal gebruik van het energienet dat we al hebben en zetten we maximaal in op de uitbreiding van dat net.

3. Circulair en klimaatbewust.

De beste manier om beter met de aarde om te gaan is om zuiniger te zijn op onze spullen, vaker te repareren en tweedehands te kopen. D66 wil een actieplan hoe de circulaire doelen van minder grondstoffenverbruik in 2030 en 2050 worden behaald. We starten nu een pilot met circulair bouwen (bouwen met zo min mogelijk nieuwe grondstoffen). Daarnaast moet circulair inkopen de standaard worden in bouwplannen. Wanneer circulair wordt gebouwd wordt de vergunningverlening versneld. Tot slot moet er meer ruimte komen voor reparatie- en hergebruikcentra door heel onze gemeente waar inwoners terecht kunnen voor reparaties van defecte spullen.

4. Elektrisch laden is voor iedereen beschikbaar en inzichtelijk.

Steeds meer mensen in onze gemeente rijden elektrisch en dit zal alleen maar sneller gaan toenemen. Laden dicht bij huis is nu vaak moeilijk en ook zijn de prijzen aan de paal vaak niet inzichtelijk. Wat je betaalt hangt maar net af van welke laadpas je gebruikt en welk moment je je auto wil opladen. D66 wil meer laadpalen, ook in woonwijken. Daarnaast willen we het makkelijker maken om (op een veilige manier) een auto op een openbare parkeerplaats op te laden met eigen stroom. D66 wil tot slot dat laadtarieven transparant worden zodat iedereen weet tegen welk tarief zij hun auto kunnen opladen.

5. Verduurzamen van monumenten maken we makkelijker.

Onze gemeente kent prachtige monumentale panden en gemeentelijk erfgoed. Aan ons de taak om deze gebouwen en panden te behouden voor alle komende generaties. Daarbij is het belangrijk dat ook deze panden verduurzamen, denk aan isoleren en energieopwekking. We bereiken dit met aangepaste regels, op maat van monumentale panden en gemeentelijk erfgoed.

Warmte-koude opslag in de grachten van Heusden vesting kan bijdragen aan de verduurzaming van monumenten in de vesting.

6. Bedrijven helpen met duurzame energie opwekking.

Iedereen maakt werk van een beter klimaat, ook de bedrijven in onze gemeente. Grote daken zijn ideale plekken voor het opwekken van zonne-energie. Daarom gaat de gemeente bedrijven helpen om energie op te wekken zonder het net daarbij al te veel te belasten. Zo gaat vooroplopen voor het klimaat daadwerkelijk lonen voor bedrijven.

7. Hittestress en extreem klimaat

Ons klimaat verandert en daar zullen we onze gemeente op moeten voorbereiden. Extreem klimaat in de vorm van hittestress en extreme regenval komen steeds vaker voor. Meer groen in onze wijken (zie ook 3-30-300 voorstel) en ruimte voor de opvang van regenwater zijn geen luxe meer maar keiharde noodzaak om de overlast die het veroorzaakt tegen te gaan. Daarom gaat de gemeente mensen stimuleren om een groen dak te nemen, deze buffert het regenwater. We gaan met buurten en wijken in gesprek hoe iedere buurt groener en koeler gemaakt kan worden om hittestress en wateroverlast tegen te gaan. Naar Frans voorbeeld creëren we in

stedelijke gebieden die extra gevoelig zijn voor hittestress stedelijke koelteplekken (urban cool islands). Kwetsbare mensen kunnen daar voor de hitte schuilen.

Fietsen en openbaar vervoer

D66 wil het gebruik van openbaar vervoer en de fiets stimuleren. Dat is goed voor het milieu, voor de gezondheid en vermindert de filedruk. De veiligheid voor de fietser moet worden verhoogd. Niet alleen jongeren maken veel gebruik van de fiets, om naar school of sportvereniging te gaan, maar ook forensen kiezen vaker voor de fiets. Met de komst van de elektrische fiets is het gemakkelijker geworden om ook woon-werk verkeer met de fiets te doen.

Helaas is niet iedereen altijd in staat om te fietsen, heeft wellicht geen beschikking over een auto, of kan deze niet gebruiken omdat de plaats van bestemming geen geschikte parkeermogelijkheid biedt. Deze groep is aangewezen op het openbaar vervoer.

Hoe stimuleren we het gebruik van de fiets en het openbaar vervoer:

1. Veilige fietsroutes

Het wordt steeds drukker in het verkeer en daardoor komt de veiligheid van fietsers in het gedrang. Op drukke fietsroutes maken we veilige, van de rijbaan gescheiden fietspaden. Een andere mogelijkheid is het weren van zwaar verkeer van deze wegen of het verlagen van de maximum Snelheid.

2. Parkeren van de fiets

Op plaatsen waar veel fietsen worden gestald worden fietsenstallingen geplaatst. De fiets kan veilig worden gestald en blokkeert het trottoir niet. D66 ziet voor de vesting Heusden een mogelijkheid om in de wallen een fietsenkelder te realiseren. Zo blijft de vesting vrij van fietsen die te pas en te onpas worden neergezet.

Leefbaarheid en Veiligheid

D66 investeert in veilige en leefbare buurten. Een veilige buurt is de basis voor een goed leven en dat moet voor iedere inwoner van de gemeente mogelijk zijn. Overlast en criminaliteit in buurten pakken we aan. De wijkagent speelt daarin een belangrijke rol. We zorgen ervoor dat de wijkagent weer vaker zichtbaar en aanwezig kan zijn in de buurten. Voor jongeren die in een omgeving met veel criminaliteit opgroeien bieden we een alternatief. Dat zorgt niet alleen voor minder overlast in de buurt, maar ook voor minder jonge aanwas in de georganiseerde criminaliteit. Daarnaast spelen bewoners zelf een grote rol in het leefbaar houden van hun buurt. We ondersteunen buurtinitiatieven die zich daar hard voor maken.

Speerpunten/Handvatten:

1. De wijkagent terug in de wijk.

Wijkagenten zijn de oren en ogen van de buurt en een cruciaal aanspreekpunt voor bewoners. Hun kennis van de wijk en de buurt stelt hen in staat om snel en effectief in te spelen op lokale problemen, zoals overlast en criminaliteit. Wij willen dat de wijkagent weer zichtbaar en aanwezig te laten zijn in de buurt door investeren in ondersteunende krachten, zoals boa's (buitengewoon opsporingsambtenaren), die wijkagenten kunnen ontlasten bij handhavingstaken. Hierdoor ontstaat meer ruimte voor de wijkagent om zich te richten op preventie, contact met bewoners en het oplossen van lokale problemen. Daarnaast wil D66 dat het rijk structureel meer middelen beschikbaar stelt voor de politie, zodat iedere wijk en iedere buurt weer kan rekenen op een toegankelijke en zichtbare wijkagent.

2. Ondermijning en georganiseerde criminaliteit.

Georganiseerde criminaliteit zet lokale gemeenschappen onder druk en ondermijnt het vertrouwen in de rechtsstaat. D66 wil dat gemeenten stevig optreden tegen criminele activiteiten die zich verschuilen achter legale structuren, en optreden tegen witwassen, drugshandel en illegale arbeid. Dit vraagt om een geïntegreerde aanpak waarin toezicht, handhaving en samenwerking centraal staan. Gemeenten versterken de samenwerking met politie, justitie en andere overheden om signalen van ondermijning vroegtijdig te herkennen en aan te pakken. Daarnaast zet D66 in op het versterken van de bestuurlijke integriteit en het vergroten van bewustwording bij in-

woners, ambtenaren en ondernemers om criminele praktijken eerder te kunnen signaleren en te melden bij bevoegde instanties

3. Jeugdcriminaliteit en overlast aanpakken.

D66 wil jongeren die in een omgeving met veel criminaliteit opgroeien een alternatief bieden om zo uit de criminaliteit te blijven. Dat is beter voor de samenleving en de jongere zelf. Wij investeren in jeugdwerkers, buurthuizen en sportfaciliteiten om jongeren te helpen en werken hierbij samen met scholen en sportverenigingen. Door jongeren de kans te geven zich te ontwikkelen, bieden we een alternatief voor een criminele carrière. Zo gaan we overlast door jongeren tegen. Een actieve aanpak van leerplicht en schoolverzuim is hierbij essentieel. D66 wil dat gemeenten samen met scholen, ouders en jeugdzorg vroegtijdig ingrijpen wanneer jongeren wegblijven van school of dreigen uit te vallen. Door hen actief te begeleiden en te ondersteunen, voorkomen wij dat zij in een negatieve, mogelijk criminele spiraal terechtkomen.

4. Buurtinitiatieven ondersteunen.

Wij betrekken buurtbewoners actief bij het verbeteren van hun wijk door buurtinitiatieven, buurtwachten en samenwerkingsverbanden met de politie en boa's te ondersteunen. Dit bevordert niet alleen de veiligheid, maar versterkt ook de betrokkenheid van bewoners bij hun leefomgeving. D66 wil dat de gemeente dit faciliteert door subsidies te verstrekken en trainingen te organiseren voor buurtvrijwilligers.

5. Onderhoud openbare ruimte.

D66 zorgt voor goed verlichte straten, een schone openbare ruimte en goed onderhouden parken. Deze elementen vergroten niet alleen de veiligheid, maar maken wijken en buurten ook aantrekkelijker en leefbaarder. Gemeenten kunnen investeren in slimme verlichting, regelmatige schoonmaak en de inrichting van openbare ruimtes die uitnodigen tot ontmoeting en beweging.

6. Meldpunten voor buurtproblematiek.

Wij richten laagdrempelige meldpunten in waar bewoners eenvoudig terecht kunnen met klachten over overlast, criminaliteit en burenruzies, enz. Deze meldpunten zorgen ervoor dat problemen vroegtijdig worden gesignaleerd en dat gemeenten sneller en gericht kunnen ingrijpen. Naast digitale meldpunten en buurt-apps, blijft een persoonlijke benadering onmisbaar. Via wijkkantoren of bemiddelingsdiensten kunnen bewoners met complexere problemen, zoals conflicten tussen burens, worden ondersteund. Hierbij kunnen buurtbemiddelaars optreden om spanningen te de-es-

caleren en duurzame oplossingen te vinden. Door laagdrempelig contact en bemiddeling te faciliteren, versterken wij het vertrouwen tussen bewoners, voorkomen wij escalatie en dragen wij bij aan veiligere en leefbaardere buurten.

7. Duurzaam beheer van de openbare ruimte.

D66 stimuleert het aanleggen en onderhouden van groen, zoals parken, speeltuinen en stadstuinen. Dit draagt niet alleen bij aan een schonere en aantrekkelijkere omgeving, maar versterkt ook de sociale cohesie en vermindert vandalisme.

Gemeenten kunnen bijvoorbeeld burgerinitiatieven ondersteunen die gericht zijn op het onderhoud van groenvoorzieningen.

8. Aanpak drugscriminaliteit en coffeeshopbeleid.

D66 erkent dat zonder regulering van drugs de strijd tegen drugscriminaliteit nooit volledig kan worden gewonnen. Wij zetten in op het reguleren van softdrugs en stellen ons als gemeente welwillend op tegenover experimenten, zoals de landelijke wietproef. Wij zien geen plaats voor de vestiging van een coffeeshop-uitbater in Heusden. Wij maken ons sterk voor een lokaal beleid dat straathandel in drugs tegengaat. Wij versterken de samenwerking met politie en andere instanties om criminele geldstromen op te sporen en aan te pakken.

9. Huiselijk geweld en femicide .

Huiselijk geweld en femicide is een urgent probleem dat vaak verborgen blijft, maar grote gevolgen heeft voor slachtoffers, hun omgeving en de samenleving. D66 vindt dat gemeenten een belangrijke rol hebben in het signaleren, voorkomen en aanpakken van huiselijk geweld door een samenhangende en effectieve aanpak te ontwikkelen. Vroege signalering en preventie zijn cruciaal. Dit begint met voorlichting aan scholen, zorgprofessionals en buurtteams om signalen van huiselijk geweld eerder te herkennen. Daarnaast moeten er laagdrempelige meldpunten zijn waar slachtoffers en omstanders veilig hun zorgen kunnen delen en snel hulp kan worden geboden. Ook wil D66 dat gemeenten zorgen voor voldoende plekken in blijf van mijn lijfhuizen en (psychische) hulp voor kinderen en partners die dit treft.

10. Veilige omgeving voor iedereen.

LHBTQIA+ mensen krijgen veel meer dan gemiddeld te maken met onveilige situaties op straat, op het werk of tijdens het sporten. D66 pleit daarom voor gericht beleid in omgevingen waar LHBTQIA+ extra kwetsbaar zijn. Bijvoorbeeld door het aanstellen

van gemeentelijke vertrouwenspersonen voor sportverenigingen zodat kleine verenigingen dat niet allemaal zelf hoeven te organiseren.

Ruimte voor ondernemen en innoveren

Lokale ondernemers vormen de ruggengraat van een sterke en dynamische economie. Ze dragen niet alleen bij aan de werkgelegenheid en economische groei, maar spelen ook een essentiële rol in het versterken van de sociale structuur en levendigheid van onze gemeenschappen. D66 gelooft dat een toekomstbestendige en inclusieve lokale economie alleen kan worden bereikt door het stimuleren van ondernemerschap, het ondersteunen van duurzame innovatie, en het versterken van samenwerkingen tussen overheid, bedrijfsleven en onderwijsinstellingen.

Zo helpen wij ondernemers:

1. Ondersteuning voor lokale ondernemers en zzp'ers.

D66 wil zorgen voor subsidies, kredietfaciliteiten en gemeentelijke adviesdiensten voor startende ondernemers en zzp'ers. Wij maken gemeentelijke procedures toegankelijk en flexibel, zodat kleine ondernemers sneller kunnen profiteren van lokale initiatieven. Zoals.....

2. Samenwerken met onderwijsinstellingen.

D66 stimuleert nauwe samenwerking tussen bedrijven en onderwijsinstellingen om stages, traineeships en praktijkprojecten te faciliteren. Hierdoor verbeteren jongeren hun aansluiting op de arbeidsmarkt en profiteren bedrijven van nieuw talent en innovatieve ideeën. Wij willen dat de gemeente bemiddelt tussen scholen en ondernemers om deze initiatieven verder te versterken.

3. Stimuleren van duurzame bedrijven en innovatie.

D66 wil dat de gemeente ondernemers aanmoedigt met subsidies en ondersteuning om circulaire en duurzame bedrijfsmodellen te omarmen. Ook in het inkoop- en aanbestedingsbeleid van de gemeenten zijn circulaire en duurzame bedrijfsmodellen de norm zijn. Daarnaast wil D66 bedrijven ondersteunen die bijdragen aan klimaatdoelen, zoals op het gebied van energiebesparing, hernieuwbare energie en circulaire economie. D66 start gemeentelijke pilotprojecten om duurzame innovaties zichtbaar en aantrekkelijk te maken. De gemeente maakt hierbij optimaal gebruik van de Europese fondsen die hiervoor beschikbaar zijn zoals EFRO, Interreg en ESF.

4. Bevorderen van een divers winkelaanbod

Wij bevorderen een divers winkelaanbod dat aansluit bij de behoeften van bewoners en bezoekers. D66 maakt winkelgebieden aantrekkelijker door te investeren in de openbare ruimte, groenvoorzieningen en evenementen.

5. Maatwerk aanpak voor de lokale economie.

D66 steunt beleid dat aansluit bij de specifieke behoeften van economische sectoren binnen de gemeente. Wij ondersteunen bijvoorbeeld technologische innovatie in de kernen en stimuleren toerisme. D66 zorgt voor flexibele subsidieregelingen en aangepaste regelgeving die ruimte biedt voor lokale initiatieven.

6. Circulaire bedrijventerreinen.

D66 transformeert bedrijventerreinen tot circulaire hubs door samenwerking tussen bedrijven te stimuleren. Wij faciliteren het delen van grondstoffen en afvalstromen en investeren in infrastructuur voor hergebruik en recycling. D66 introduceert stimuleringsmaatregelen, zoals lagere grondprijzen of belastingvoordelen, voor bedrijven die circulaire principes toepassen. Dit draagt bij aan een klimaatbestendige economie en versterkt het duurzame imago van de gemeente.

7. Regeldruk verminderen.

D66 wil de regeldruk voor ondernemers verminderen door bureaucratie te beperken en procedures eenvoudiger en sneller te maken. Zo krijgen bedrijven meer ruimte om te innoveren en te groeien.

8. Toeristenbelasting invoeren.

D66 kiest voor een eerlijke toeristenbelasting. Wij gebruiken deze belasting om te investeren in de verbetering van de leefomgeving, zoals de aanleg van groenvoorzieningen, onderhoud van de openbare ruimte en verbetering van infrastructuur voor bewoners en toeristen.

9. Arbeidsmigratie

Sommige bedrijfstakingen maken veel meer gebruik van de inzet van arbeidsmigranten dan andere. Dat levert de gemeente problemen op wanneer de huisvesting van de arbeidsmigrant niet goed is geregeld. In de vestigingseisen voor bedrijven willen we opnemen dat de huisvesting van arbeidsmigranten een taak is van het bedrijf waar zij tewerk worden gesteld en dat die adequate huisvesting er moet zijn om van de vergunning gebruik te kunnen maken.

Zorg, het Sociaal Domein

Iedere inwoner krijgt wel eens te maken met tegenslagen zowel financieel als persoonlijk. Niet iedereen komt daar zonder hulp of bijstand weer bovenop. D66 staat voor een gemeente waar mensen die tijdelijk in een moeilijke situatie verkeren, altijd terecht kunnen voor hulp en ondersteuning. We zetten in op meer preventie, waarbij we zorgen voor tijdige en laagdrempelige hulp voor mensen in kwetsbare posities. Maatschappelijke opvang moet niet alleen een tijdelijke oplossing zijn, maar een springplank worden naar een duurzame en zelfstandige toekomst. Dit betekent maatwerk voor mensen met verschillende achtergronden en behoeften. D66 pleit voor meer samenwerking tussen zorginstellingen, woningcorporaties en maatschappelijke organisaties, zodat niemand tussen wal en schip valt. We willen een samenleving waarin niemand in een uitzichtloze situatie terecht komt. Met een sterk vangnet maken we onze gemeente sterker voor iedereen.

Hoe pakt D66 het sociaal domein aan:

1. Voorkomen van schulden is beter dan genezen.

Om schulden te voorkomen, zetten we in op financiële educatie op scholen, zodat jongeren goed voorbereid de toekomst ingaan. Daarnaast zorgen we voor laagdrempelige en zichtbare hulp bij het aanvragen van toeslagen en voorzieningen, met ondersteuning op toegankelijke locaties zoals buurthuizen, bibliotheken en het gemeentehuis. Gemeenten bieden actief gespreid betalen aan en helpen inwoners bij het treffen van betalingsregelingen, zodat financiële problemen tijdig kunnen worden opgelost. Hiermee voorkomen we dat mensen in de schulden raken en kunnen zij weer grip krijgen op hun financiële situatie.

2. Schuldhelpverlening op maat.

Schuldhelpverleners krijgen de ruimte om vanuit hun expertise, op maat, laagdrempelige en proactieve schuldhelpverlening aan te bieden. De gemeente neemt problematische schulden over, zodat mensen weer kunnen gaan bouwen aan een zorgeloze en duurzame toekomst zonder bang te hoeven zijn voor een deurwaarder. Zo zet de gemeente alles op alles om iedere inwoner zo snel mogelijk weer schuldenvrij te laten zijn.

3. Iedereen doet en werkt mee.

De gemeente helpt mensen bij het vinden van werk. Daarbij passen we zoveel mogelijk maatwerk toe, we kijken naar wat mensen nodig hebben om weer mee te kunnen doen. Soms is dat hulp bij solliciteren, soms is dat een fiets om op het werk te kunnen komen. We passen een menselijke maat toe als het gaat om giften. De gemeente gaat daarmee actief aan de slag en volgt daarin het voorbeeld van enkele gemeenten die langs de deuren gaan om zo inwoners te ondersteunen bij een pad uit de bijstand en richting een duurzame en zelfstandige toekomst.

4. Dakloosheid.

D66 zet zich in voor een integrale aanpak van dakloosheid, waarbij naast tijdelijke opvang ook duurzame oplossingen worden geboden, zoals huisvesting en begeleiding naar werk of opleiding. We pleiten voor het versterken van lokale netwerken van hulpverlening, zodat dak- en thuisloze mensen snel de juiste ondersteuning krijgen en weer zelfstandig kunnen deelnemen aan de samenleving. Denk hierbij een maatschappelijke opvang, noodopvang, housing first en Skaeve Huse.

5. Dak- en thuisloze helpen naar een nieuwe toekomst.

Mensen worden dakloos om uiteenlopende redenen: relatiebreuk, baanverlies, verslavingen, schulden en diverse andere redenen. Nog veel te vaak krijgen dakloze mensen die aankloppen voor hulp te horen dat ze bij de gemeente niet aan het juiste adres zijn, denk aan mensen die oorspronkelijk uit een andere gemeente komen of arbeidsmigranten. Vervolgens ontstaat er vaak een situatie waarin een dakloos persoon van het kastje naar de muur wordt gestuurd door verschillende gemeentes. Wat D66 betreft staat de mens voorop en niet de regeltjes. We bieden mensen onderdak en perspectief en spreken tegelijkertijd bedrijven en andere gemeenten aan op hun verantwoordelijkheden.

6. Eerlijke en humane opvang maken we samen.

Mensen op de vlucht vangen we op. Dat doen we samen op een manier die past binnen de stad/het dorp. Daarbij hebben we oog voor de veiligheid, gezondheid en het welzijn van asielzoekers. Daarnaast zet D66 in op het voorkomen en, indien nodig, aanpakken van elke vorm van overlast. D66 is voorstander van het spreiden van asielzoekers en statushouders over het hele land, zodat alle gemeenten eerlijk bijdragen. Zowel in de gemeente als landelijk zetten we ons ervoor in dat asielzoekers zo snel mogelijk aan het werk gaan. Werk is de beste manier om te integreren en overlast te voorkomen. Daarnaast wordt rond opvangplekken een klank-

bordgroep ingericht tussen bewoners, ondernemers, de gemeente en politie/handhaving om de buurt een stem te geven en zodat snel kan worden gehandeld bij problemen rond de opvang.

7. Vluchtelingen doen mee vanaf dag één:

Iedere dag horen we bedrijven die staan te springen om nieuw personeel en integreren gaat het snelst op de werkvloer. Tegelijkertijd mogen asielzoekers tijdens hun procedure slechts zeer beperkt werken. Zowel in de gemeente als landelijk zet D66 zich er daarom voor in dat asielzoekers zo snel mogelijk en zonder beperkingen aan het werk gaan. De gemeente stimuleert dit door bij te dragen aan het bemiddelen van asielzoekers naar werk, bijvoorbeeld in samenwerking met het UWV of maatschappelijke organisaties. Zo dragen asielzoekers bij aan de lokale economie en het vrijwilligerswerk, wat iedereen ten goede komt. Daarbij helpt het om overlast te voorkomen. Samenwerking met vluchtelingen vanaf het begin helpt vooroordelen te verminderen en bouwt een inclusieve samenleving waarin iedereen meetelt.

Cultuur

Kunst en cultuur zijn onmisbaar voor een vitale en verbonden samenleving. Ze houden ons een spiegel voor, inspireren, ontroeren, vermaken en verbinden mensen. Het stimuleren van het creatief vermogen van onze inwoners draagt bij aan een veerkrachtige gemeente waarin bewoners actief deelnemen aan de maatschappij en zich erkend voelen. Kunst en cultuur spelen niet alleen een rol in persoonlijke ontwikkeling, maar ook in sociale samenhang. Het samen bezoeken van een voorstelling, zingen in een koor, het ontdekken van creatieve talenten of het uiten van emoties door middel van kunst zijn slechts enkele voorbeelden van de impact die kunst en cultuur hebben op het dagelijks leven.

Daarnaast is kunst en cultuur een belangrijke motor voor de lokale economie. Festivals, culturele instellingen en evenementen versterken de aantrekkelijkheid van gemeenten voor zowel inwoners als bezoekers van buitenaf. Dit draagt bij aan een florierende horeca, drukbezochte hotels en een bloeiende detailhandel. Hiermee versterken we niet alleen de lokale economie, maar maken we onze gemeenten ook leefbaarder en aantrekkelijker.

Dit doen we met cultuur:

1. Actief bevorderen cultuureducatie en jongerenparticipatie.

D66 zet sterk in op onderwijs en cultuureducatie speelt daarin een essentiële rol. Kinderen en jongeren hebben creatieve vaardigheden nodig die hen voorbereiden op de toekomst. Wij roepen gemeenten op om cultuureducatie verder te integreren in het onderwijs, met speciale aandacht voor inclusieve programma's en participatie van jongeren in cultureel aanbod. Dit kan bijvoorbeeld door experimenteergelden beschikbaar te stellen voor jongerenprojecten, zoals lokale muziek- of dansworkshops, en door culturele vouchers in te zetten om jongeren te stimuleren hun eigen projecten op te starten.

2. Cultuur als oplossend vermogen in maatschappelijke vraagstukken.

Kunst en cultuur kunnen een unieke rol spelen in het verkennen en oplossen van complexe maatschappelijke uitdagingen. Zoals wetenschapper en Nobelprijswinnaar Niels Bohr benadrukte, bieden de kunsten harmonie en verbinden ze verschillende perspectieven. D66 moedigt gemeenten aan om kunstenaars en creatieve makers, vanwege hun talent om vraagstukken op een 'eigen' wijze te beoordelen en van commentaar te voorzien, te betrekken bij thema's zoals ruimtelijke ordening, duurz-

aamheid en sociale cohesie, zodat zij innovatieve oplossingen en frisse inzichten kunnen bieden.

3. Behoud van erfgoed.

Het erfgoed van een gemeente is belangrijk voor de identiteit en het gemeenschapsgevoel. Door te investeren in het behoud en de zichtbaarheid van lokaal erfgoed, kunnen gemeenten een stevige basis bieden voor educatie en toerisme, en tegelijkertijd een thuisgevoel creëren voor de inwoners.

4. Fair practice en ondernemerschap van de kunstsector.

Gemeenten zijn de grootste financiers van kunst en cultuur in Nederland en dragen daarmee een sleutelrol in het functioneren van de sector. Het is daarom van cruciaal belang dat D66 zich duidelijk uitspreekt voor blijvende (financiële) investeringen in kunst en cultuur. Deze investeringen zijn niet alleen essentieel voor een toekomstbestendige sector waarin de Fair Practice Code kan worden nageleefd, maar ook voor het versterken van de sociale samenhang, het welzijn van inwoners en de economische aantrekkingskracht van gemeenten.

Lokale democratie en goed bestuur

Alle politiek is lokale politiek. De beste besluiten worden gemaakt door mensen actief te betrekken. D66 wil dat gemeenten meer met hun inwoners optrekken om de stad samen vorm te geven. Daar doen we veel nieuwe voorstellen voor. Mensen die minder goed mee kunnen komen willen we actief betrekken. De overheid moet weer een menselijk gezicht krijgen.

Speerpunten/Handvatten:

1. Burgers bij het bestuur.

We stimuleren het gebruik van instrumenten van directe democratie zoals referenda, burgerfora, agenderingsrecht en burgerbegrotingen. Drempels voor het opstarten van deze instrumenten worden verlaagd en ondersteuning wordt uitgebreid.

2. Start met buurtbudgetten.

We voeren een buurtbudget in. Naar voorbeeld van Antwerpen en vele andere gemeenten buiten Nederland komt 1% van de gemeentebegroting in handen van de inwoners zelf. Iedere buurt krijgt daarnaast wat ons betreft een eigen budget. Inwoners kunnen zelf bedenken hoe ze de buurt groener, socialer of gezonder kunnen maken met dat budget.

3. Doe het samen.

We voeren het recht op samenwerken in: het recht voor bewoners en organisaties om samen te werken met de gemeente om maatschappelijke doelen te behalen. Met het uitdaagrecht krijgen buurtnetwerken de mogelijkheid om zelf overheidstaken op een alternatieve wijze uit te voeren. Hiervoor maken we afspraken tussen organisaties, vertegenwoordigers, onafhankelijke procesbegeleiders en de bewoners. Met het recht op overname kunnen bewoners gebouwen van de gemeente overnemen om te gebruiken voor maatschappelijk belang.

4. Jeugdraad.

Om jongeren te betrekken en te interesseren in de politiek richten we een jeugdraad op waarin jongeren tot 18 jaar zitting nemen. Zij discussiëren daarin over dezelfde onderwerpen als de gemeenteraad en zij mogen daarin de gemeenteraad adviseren.

5. Recht op vergissen.

We introduceren het recht op vergissen. Als inwoners onbewust een fout maken in het contact met de gemeente worden ze hier niet direct voor gestraft. In plaats van een boete te ontvangen krijgt iemand de kans om de fout recht te zetten. Dit draagt bij aan een betere relatie tussen inwoners en de gemeente.

6. De gemeente communiceert in begrijpelijke taal.

D66 vindt het essentieel dat de gemeente helder en toegankelijk communiceert met haar inwoners. Informatie moet begrijpelijk zijn voor iedereen, ongeacht achtergrond of opleidingsniveau. Door simpelere taal te gebruiken (niveau B1), zorgen we ervoor dat inwoners zich beter kunnen informeren, meedenken en deelnemen aan de gemeentelijke besluitvorming.

7. We maken gemeentelijk informatie beschikbaar en vindbaar voor iedereen.

De gemeente is verantwoordelijk voor belangrijke ondersteuning van inwoners. Daarom is het essentieel dat de gemeentelijke website voor iedereen toegankelijk is. Het is belangrijk dat de gemeente samenwerkt met diverse doelgroepen om de website te testen en te zorgen voor gebruiksvriendelijke interfaces voor alle inwoners. Alleen door inclusieve digitale toegankelijkheid te waarborgen, kunnen we ervoor zorgen dat alle burgers gelijkwaardig kunnen deelnemen aan het gemeentelijke beleid en diensten.

8. Een aanspreekbare gemeente.

Inwoners hebben het recht op persoonlijk contact met een ambtenaar. Binnen de gemeente wordt niet doorverwezen maar overgedragen. Ook moet de gemeente buiten kantooruren aanspreekbaar blijven zodat werkenden ook terecht kunnen bij hun gemeente voor vragen.

9. De digitale gemeente.

We zorgen voor goede informatievoorziening voor inwoners, waaruit het wie, wat, waarom en wanneer van een besluit helder blijkt. De uitbreiding van digitale dienstverlening moet gepaard gaan met uitstekende privacy waarborgen én effectieve cybersecurity om bestuurlijke systemen te beschermen tegen hacks en datalekken. Wij pleiten daarom voor het vergroten van bewustwording onder ambtenaren en bestuurders, investeringen in het gemeentelijke ICT-budget en een versterking en verbetering van het informatiebeheer.

10. De open gemeente.

Als iets met publiek geld gemaakt is, moet het ook open zijn. Data en software van de gemeente zijn in de basis open, inzichtelijk en gedeeld. De gemeente en haar leveranciers zijn ook transparant over de toepassingen van algoritmes en sensoren. We gaan daarin verder dan de privacywetgeving voorschrijft. Voor algoritmes moet altijd een optie voorhanden zijn waarbij een mens kan ingrijpen: algoritmes zullen nooit de besluitvorming bepalen.

11. Goede ondersteuning van de democratische controle.

Raadsleden moeten hun werk goed kunnen doen. Griffie en rekenkamer ondersteunen de raad met de uitvoering van zijn controlerende taak. Daarom willen we een actieve gemeentelijke rekenkamer en griffie, met slagkracht. In het nieuwe gemeentehuis komen fractiekamers waar raadsleden kunnen werken en overleggen.

12. Sterke lokale pers.

Journalisten brengen de lokale politiek naar onze inwoners. Ze maken daarmee onze democratie krachtig. D66 wil de lokale journalistiek versterken, zonder dat de onafhankelijke positie van journalisten hierdoor wordt aangetast, bijvoorbeeld door een fonds op te richten met een onafhankelijk bestuur.

Inclusie en diversiteit

Een inclusieve samenleving is de basis voor een sterke en rechtvaardige gemeente. D66 staat voor een gemeente waarin iedereen, ongeacht afkomst, sociaaleconomische status, beperking, seksuele oriëntatie of genderidentiteit gelijke kansen heeft om te groeien en zich te ontwikkelen. Mensen met een beperking moeten volledig kunnen deelnemen aan het sociale en economische leven. We zetten in op een toegankelijke openbare ruimte, inclusieve werkplekken en passende ondersteuning voor iedereen die dat nodig heeft. Wij willen een gemeente zijn waar, ongeacht van wie je houdt, je je veilig en geaccepteerd voelt, waar diversiteit wordt gevierd en waar geen ruimte is voor discriminatie. D66 werkt aan een gemeente waarin mensen met verschillende achtergronden zich gezien, gehoord en gerespecteerd voelen. Samen creëren we een samenleving waarin niemand buiten de boot valt. Alleen zo bouwen we aan een gemeente waar iedereen met respect met elkaar omgaat.

Hoe bereiken we inclusie en diversiteit:

1. Iedereen doet mee dankzij actief inclusiebeleid.

Wij zetten ons in voor een actief inclusiebeleid dat de problemen aanpakt waar inwoners van kleur, inwoners met een beperking, inwoners die houden van iemand van hetzelfde geslacht, transgender of genderdiverse inwoners van onze gemeente tegenaanlopen. Een gemeente waar iedereen veilig over straat kan vraagt zowel om begaanbare en veilige straten als om goede gesprekken tussen verschillende groepen in de samenleving om zo te bouwen aan wederzijds begrip en respect. Hierbij hebben we ook expliciet aandacht voor het mentaal welzijn. Zo zorgen we dat discriminatie wordt uitgebannen, de straat en openbare gebouwen toegankelijk zijn voor iedereen en dat iedereen de hand van zijn/haar/hun partner durft vast te houden.

2. De gemeente geeft als inclusieve werkgever het goede voorbeeld.

De gemeente is zelf een grote werkgever en heeft daarnaast ontzettend veel contacten met inwoners van onze mooie gemeente. In die contacten en haar werkgeverschap geeft de gemeente het goede voorbeeld door haar medewerkers te trainen op zaken als bijvoorbeeld: cultuurverschillen, aanspreekvormen, moderne gezinssamenstellingen. De gemeente maakt actief werk van het werven van mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt en moedigt bedrijven aan hetzelfde te doen. Door te investeren in kennis en kunde in het gemeentehuis op het gebied van inclusie en di-

versiteit zal de gemeente ook beter in staat zijn om haar rol te vervullen in alle hoeken van de samenleving in onze gemeente.

3. Toegankelijkheidscheck openbare ruimte.

Onze gemeente is volop in beweging en op diverse plekken wordt onze gemeente verbouwd. Daarbij is belangrijk dat iedereen gebruik kan maken van onze openbare ruimte. Daarom voeren we bij iedere verbouwing van de openbare ruimte een toegankelijkheidscheck uit voor mensen met een fysieke beperking.

4. Een politiek van, door en voor iedereen.

Voormalig D66 minister Els Borst zei het al: “De politiek is veel te belangrijk om alleen aan mannen over te laten.” Daarom wil D66 dat de gemeente richting gemeenteraadsverkiezingen actief sessies organiseert voor vrouwen en minderheden om hen te interesseren voor de politiek, vragen te beantwoorden en om hen de mogelijkheid te geven om in gesprek te gaan met (vrouwelijke) politici die hen voorgingen. Zo maken we gemeentelijke politiek van, door en voor iedereen.

5. Kunstmatige intelligentie biedt kansen.

Kunstmatige intelligentie (AI) biedt de gemeente kansen om haar inwoners sneller en beter te helpen in het geval van vragen, bij het aanvragen van subsidies of bij het aanvragen van een vergunning en biedt kansen voor meer transparantie vanuit de gemeente richting alle inwoners. Tegelijkertijd moet er middels een algoritmeregister en strikt toezicht altijd worden toegezien op fouten en vormen van discriminatie als gevolg van het gebruik van AI. Door strikt toezicht en duidelijke regels kan de gemeente gebruikmaken van alle voordelen van AI en de negatieve effecten voorkomen.

Financieel beleid

D66 streeft naar een evenwichtige begroting, met een adequate reserve om tegenvallers op te vangen, en geen overschotten of torenhoge reserves waar de gemeente mee kan beleggen, of tekorten zodat voorzieningen verdwijnen. Hiertoe hanteert D66 een aantal uitgangspunten:

- **Evenwicht in de begroting**
De begroting moet in evenwicht zijn, dus niet meer uitgeven dan er binnenkomt. Als er onverhoopt een tekort is, dan streven we ernaar om de begroting zo snel als mogelijk, en verantwoord, weer in balans te brengen.
- **Het "ravijnjaar" voorbij**
De coalitie van PVV, VVD, NSC en BBB heeft besloten om vanaf 2026 het budget voor gemeenten nog verder te korten. D66 is daar tegen en heeft in de doorrekening een alternatief gepresenteerd. D66 vindt dat gemeenten voldoende middelen moeten hebben om hun taken te kunnen uitvoeren. Bij tekorten wil D66 zich op gemeentelijk niveau inspannen om altijd eerst te kijken hoe de uitgaven verantwoordelijk kunnen worden verminderd voordat gegrepen wordt naar lastenverzwaringen. De grote tekorten vanaf 2026 als gevolg van keuzes van het kabinet maken lastenverzwaringen echter vaak onontkoombaar om cruciale voorzieningen te kunnen behouden.
- **Wat kan er wél**
Mogelijke gemeentelijke hervormingen zijn: minder externe inhuur bij de gemeente, minder middelen voor public affairs en citymarketing (zeker als je eerder te veel toeristen hebt), activerender welzijns- en socialezekerheidsbeleid, maatregelen om grip te krijgen op de ontwikkeling van de zorgkosten, bedrijven zelf laten bijdragen aan uitgaven waar ze direct van profiteren, slimmer gebruik van gemeentelijke voorzieningen en vastgoed, meer dienstverlening via internet, etc. In veel andere gemeenten bestaan door ambtenaren gemaakte lijsten met mogelijke ombuigingen die ter inspiratie gebruikt kunnen worden.
- **Wat moet eerst**
Bij de prioritering van de uitgaven staat de blik op de toekomst voorop bij D66, die ook de rode lijn is door de rest van het programma. Onderwijs(huisvesting) mag niet het kind van de rekening worden, want goed leren begint bij een goed klaslokaal. Ook cultuur- en sportverenigingen zijn vaak een makkelijke prooi voor bezuinigingen. Deze

wil D66 ook ontzien, zodat ook volgende generaties het beste uit zichzelf kunnen halen op cultureel en sportief gebied.

- **Burgerbegrotingen**
Om betrokkenheid van mensen bij het verdelen van gemeentelijke budgetten te vergroten is in een aantal gemeenten (Groningen (Hoogkerk), Culemborg) succesvol gewerkt met een burgerbegroting, waarin inwoners voor een deel van de begroting zelf bepalen waaraan behoefte is in de wijk.
- **Controleerbaarheid van de begroting**
Controleerbaarheid van de begroting is cruciaal. Een sterke positie van de (gemeentelijke) rekenkamer is van groot belang. Zo ook een leesbare en begrijpelijke begroting, zodat ook inwoners en media kunnen meekijken en meedenken. Denk ook aan initiatieven als 'open spending' (zie bijvoorbeeld Zuid-Holland) en subsidieregisters. (http://www.zuid-holland.nl/loket/producten_en_diensten/subsidies/c_content-openbaar_subsidieregister.htm)
- **Risicobeheersing**
Risicobeheersing is van groot belang. Houd reserves aan voor onvoorspelbare uitgaven. Schat de kosten van (grote) projecten behoedzaam in. Overweeg een 'stress test', waarbij de houdbaarheid van de begroting en vooral ook de grondexploitaties in verschillende scenario's wordt getest.

D66 Heusden